

Hospodaření farem v ekologickém režimu v ČR v letech 2015-2024

Ing. Zuzana Fuksová, Ph.D., Kontaktní pracoviště FADN ČR, Ústav zemědělské ekonomiky a informací

Souhrn

Mezi aktuální témata v zemědělství patří význam a rozvoj hospodaření v ekologickém režimu. Kontaktní pracoviště FADN ČR, které je součástí Ústavu zemědělské ekonomiky a informací, realizuje pravidelné výběrové šetření zemědělských podniků v ČR, včetně ekologických farem. Hlavní specializací těchto podniků je chov skotu a jiných přežvýkavců, proto je u nich většina rostlinné výroby směřována na produkci krmiv. Velká část ekologických farem hospodaří v horských nebo jiných znevýhodněných oblastech. I přes výkyvy v jednotlivých letech se za posledních 10 let průměrná hodnota produkce rostlinné výroby u ekologických podniků, na rozdíl od konvenčních, příliš nezměnila. Také složení rostlinné produkce se liší mezi jednotlivými výrobními specializacemi, ale v čase zůstává relativně stálé. Podniky, které hospodaří v oblastech s přírodním znevýhodněním (ANC), dosahují výrazně nižších hodnot rostlinné produkce než podniky mimo oblasti ANC.

Abstract

The importance and development of organic farming belong to the current topics in agriculture. The Liaison agency (FADN CZ), which is part of the Institute of Agricultural Economics and Information, carries out regular surveys of agricultural holdings in the Czech Republic, including organic farms. The dominant type of farming is Grazing livestock with a strong focus on fodder production. A large part of organic farms operates in mountainous or other areas with constraints. Despite some variability in individual years, the average value of crop production in organic farms, unlike conventional production, has not changed much over the past 10 years. The composition of crop production also differs between individual types of farming but remains relatively stable over time. Farms operating in areas with natural and other constraints (ANC) achieve significantly lower crop production values compared to farms outside of ANC.

Klíčová slova: ekologické zemědělství; výměra; rostlinná produkce; FADN; rozvoj

Keywords: organic farming; utilised area; crop production; FADN; development

Úvod

Ekologické zemědělství (EZ) je nedílnou součástí zemědělské produkce, a zároveň v současné době velmi žádaným způsobem hospodaření s ohledem na aktuální trend udržitelnosti, ochrany krajiny a přírodních zdrojů a omezení syntetických a jiných škodlivých látek v prostředí. Principy ekologického pěstování plodin jsou podporovány evropskou politikou (strategie „Green Deal“ a „Farm to Fork“) i naší národní politikou (Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2021–2027) (MZe 2021).

Česká republika patří v rámci Evropské unie ke státům s největším podílem ekologického zemědělství. V roce 2024 byla Česká republika s hodnotou 17,1 % ekologické výměry z celkové využívané zemědělské půdy (ÚZEI 2025) na 5. místě v Evropské unii. Evropská strategie „Green Deal“ definuje prostřednictvím části „Farm to Fork“ jako jeden ze svých cílů do roku 2030 zvýšení podílu ekologicky obhospodařované půdy v EU na 25 %. Akční plán pro EZ v ČR pak stanovuje cíle do roku 2027 dosáhnout 22% podílu ekologických ploch na celkové zemědělské půdě ČR (v roce 2024 činil tento podíl 17,1 %), 30% podílu orné půdy na celkové výměře půdy v EZ (v roce 2024 podíl 20,1 %), 10% navýšení rozlohy trvalých kultur v EZ (v roce 2024 došlo k poklesu o 11,7 %) a 4% podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů (v roce 2023 podíl 1,6 %) (ÚZEI 2025).

Nejčastěji chovaným druhem zvířat je v ekologickém zemědělství v ČR skot, který v roce 2024 tvořil 63,7 % všech ekologicky chovaných zvířat. Následovaly chov drůbeže s podílem 16,2 % a chov ovcí s 15,6 %. Koně reprezentovali 2,4 %, kozy 1,5 % a prasata 0,5 % z celkového počtu chovaných zvířat s certifikací bio. V rámci celé republiky pak počet ekologicky chovaných zvířat představuje 37,0 % z celkového počtu ovcí, 23,7 % u koz, 19,5 % u skotu (z toho pouze 1,9 % u dojníc), 0,3 % u chovu drůbeže a 0,2 % u prasat (ÚZEI 2025).

Dominantním výrobním zaměřením ekologických podniků v ČR je chov skotu a zvířat zkrmujeících objemnou píci (Chov skotu a zvířat ZOP), což je dáno i převažující lokalizací ekologických podniků v horských oblastech a oblastech s přírodními a jinými omezeními (ANC – Areas with Natural and Other Constraints). Podniky mají vysoký podíl luk a pastvin a zároveň je velká část rostlinné výroby využívána pro produkci vlastních krmiv. Rostlinná výroba podniků v EZ proto vykazuje významně nižší hodnotu produkce než u konvenčních podniků.

Cílem tohoto článku je analýza rostlinné produkce ekologických podniků v průběhu 10letého období (2015–2024), založená na datech FADN CZ (Farm Accountancy Data Network – Zemědělská účetní datová síť), která dlouhodobě sleduje data nejen o českých farmách jako celku, ale také specificky o podnicích, které hospodaří ekologicky (výběrový soubor FADN EZ). Podrobné informace o šetření a aktuálním přechodu FADN na FSDN (Farm Sustainability Data Network) jsou uvedeny na stránkách <https://fadn.cz>.

Materiál a metodika

Základní charakteristiky ekologických a konvenčních podniků v ČR v letech 2015-2024 jsou shrnuty v tabulce 1. Podle metodiky FADN/FSDN jsou od roku 2020 do výběrového souboru zařazovány podniky s minimální hodnotou standardní produkce 15 000 eur (do roku 2019 byla prahová hodnota 8 000 eur standardní produkce). Toto zvýšení prahové hodnoty se projevilo především nárůstem průměrné výměry obhospodařované půdy v podnicích; efekt byl však shodný jak pro podniky ekologického, tak pro podniky konvenčního zemědělství. Průměrný počet dobytčích jednotek (DJ) nebo ročních pracovních jednotek (AWU – Annual Work Unit) přepočtený na 100 ha zemědělské půdy (z. p.) významně ovlivněn nebyl.

S výjimkou výnosů a cen jsou v tabulkách a grafech prezentovány výsledky vážených hodnot. Každý podnik, který je zařazen do výběrového souboru FADN CZ, reprezentuje určitý počet podniků v rámci ČR, který odpovídá početnímu zastoupení v jeho kategorii s ohledem na ekonomickou velikost a výrobní zaměření. Na základě tohoto počtu jsou data jednotlivých podniků přepočteny váhovým systémem, aby výsledné hodnoty reprezentovaly situaci v celé ČR.

Tabulka 1: Charakteristika podniků ekologického a konvenčního zemědělství v ČR v letech 2015-2024

	Charakteristiky	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ekologické	Výměra z.p./podnik (ha)	130,9	150,4	144,0	143,8	141,4	185,1	186,0	181,4	182,1
	AWU/100 ha	1,13	1,17	1,06	1,11	0,99	1,07	0,85	0,83	0,79
	DJ celkem/100 ha	42,21	44,20	44,28	45,27	43,03	43,23	39,23	40,21	41,02
	DJ dojnice/100 ha	1,62	1,71	1,89	2,11	1,55	1,58	1,53	1,57	1,33
	DJ ostatní skot/100 ha	35,90	38,09	38,06	38,98	37,28	38,88	35,73	36,27	37,23
	DJ ovce a kozy/100 ha	3,31	3,04	3,02	2,74	2,55	1,73	1,16	1,18	1,32
	Produkce ŽV (Kč/ha)	6 702	6 778	7 155	6 883	6 102	5 849	5 334	5 982	6 373
	Produkce RV (Kč/ha)	5 857	5 417	5 235	5 228	5 505	5 162	5 928	6 116	5 901
	Produkce celkem (Kč/ha)	14 421	14 659	14 653	14 373	13 709	13 555	13 719	14 927	15 666
Konvenční	Výměra z.p./podnik (ha)	243,7	220,0	231,1	222,4	225,1	279,6	298,3	299,7	248,5
	AWU/100 ha	2,19	2,15	2,09	2,04	2,01	2,03	1,94	1,92	1,86
	DJ celkem/100 ha	34,57	33,32	33,29	33,81	32,62	33,31	30,44	31,35	30,35
	DJ dojnice/100 ha	12,43	12,14	12,25	11,93	11,79	12,02	11,31	11,39	10,79
	DJ ostatní skot/100 ha	16,19	15,94	15,73	15,87	15,22	15,46	15,12	15,26	14,99
	DJ ovce a kozy/100 ha	0,16	0,21	0,17	0,23	0,19	0,14	0,13	0,10	0,10
	Produkce ŽV (Kč/ha)	12 065	10 834	13 054	13 106	13 245	13 408	12 793	16 706	16 422
	Produkce RV (Kč/ha)	24 494	25 019	22 878	23 361	24 532	25 424	28 238	35 831	32 516
	Produkce celkem (Kč/ha)	41 079	41 217	41 186	41 590	43 442	44 937	46 527	59 218	57 590

z.p. - zemědělská půda, AWU - roční pracovní jednotka, DJ - dobytčí jednotka, RV - rostlinná výroba, ŽV – živočišná výroba

Zdroj: FADN CZ 2015-2024

Výběrový soubor FADN EZ zahrnoval v jednotlivých letech sledovaného období 210 až 266 podniků, výběrový soubor konvenčních podniků zahrnoval 848 až 1 079 podniků. Statistické hodnocení dat bylo provedeno v programu SPSS (na hladině významnosti 95 %).

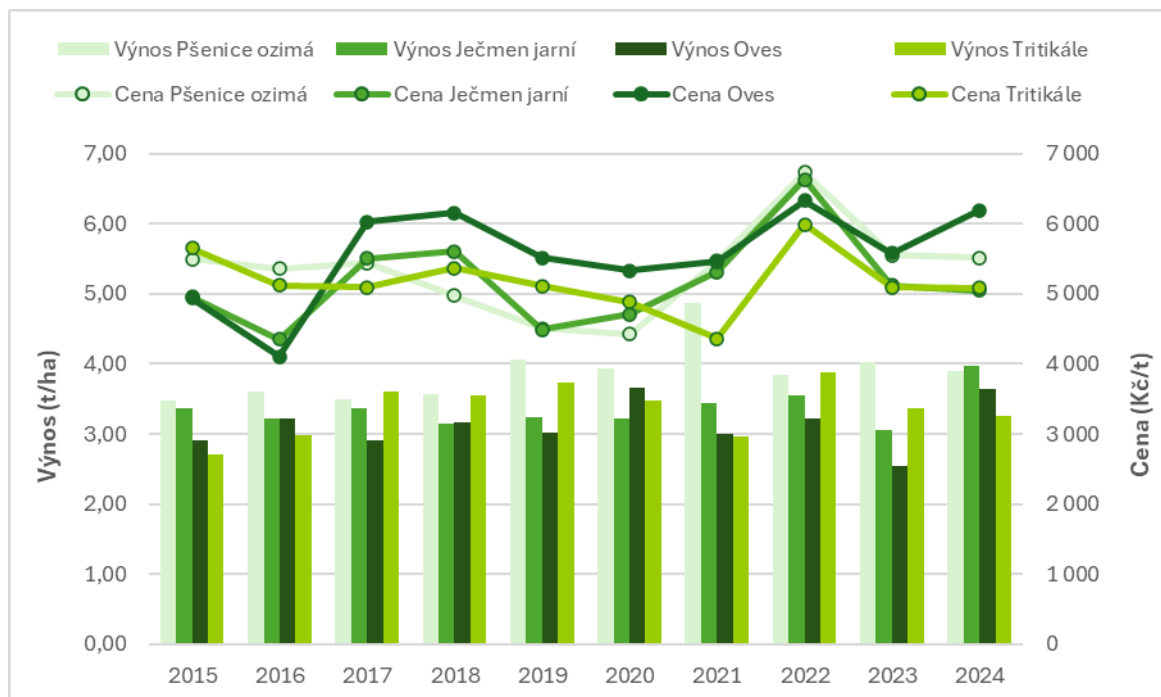
Výsledky

Výnosy a ceny rostlinné produkce

Hodnota produkce rostlinné výroby je primárně ovlivněna úrovní výnosů a cen plodin. Je třeba mít na paměti, že v režimu ekologického zemědělství je dodržována snaha o co nejvíce uzavřený koloběh uvnitř farmy. Velká část produkce z orné půdy je tedy také využívána jako vlastní krmivo, a to včetně pěstovaných obilovin. Z obilovin jsou podle dat FADN EZ, i s ohledem na převažující specializaci ekologických podniků v ČR, nejčastěji pěstovanými komoditami oves, pšenice ozimá a tritikále, které doplňuje jarní ječmen. Výnosy a ceny těchto obilovin v letech 2015-2024 jsou zobrazeny v grafu 1. Výnosy ekologicky pěstovaných plodin se dlouhodobě pohybují na úrovni 50-80 % výnosu konvenční produkce. Ceny jsou významně ovlivněny vývojem počasí a dalšími přírodně-politickými vlivy. V letech 2015, 2018 a 2019 postihlo zemědělskou produkci extrémní sucho, které vyvolalo nedostatek v sektoru krmiv. V letech 2019-2020 způsobila velké škody kalamita hrabošů, která se v některých regionech opakovala i v roce 2023. Významný vliv měla také pandemie COVID-19, která v letech 2020-2021 omezila pohyb lidí. Následoval konflikt na Ukrajině, který vyvolal zdražení vstupů (ceny energií a hnojiv). Všechny tyto události se propsaly do cen rostlinných komodit. Ceny v konvenčním zemědělství vykázaly mnohem větší výkyvy než ceny ekologické produkce (především významné zvýšení konvenčních cen v roce 2022). Z tohoto pohledu je možné hodnotit ekologické zemědělství jako více stabilní.

Prémiové ceny za bioprodukcí jsou často uváděny jako jeden z motivů zemědělců zapojit se do hospodaření v ekologickém režimu. Tlak trhu však tento faktor významně ovlivňuje. V roce 2015 byly podle dat FADN CZ ceny nejvýznamnějších obilovin v EZ o 30 % vyšší než ceny v konvenční produkci, zatímco v roce 2024 to bylo pouze o necelých 15 % více. Přibližování se cen bioprodukce a konvenční produkce je popisováno i v ostatních sektorech (FADN EU 2025).

Graf 1: Výnosy (t/ha) a ceny (Kč/t) nejvýznamnějších obilnin v ekologickém zemědělství v ČR v letech 2015-2024

Zdroj: FADN CZ 2015-2024

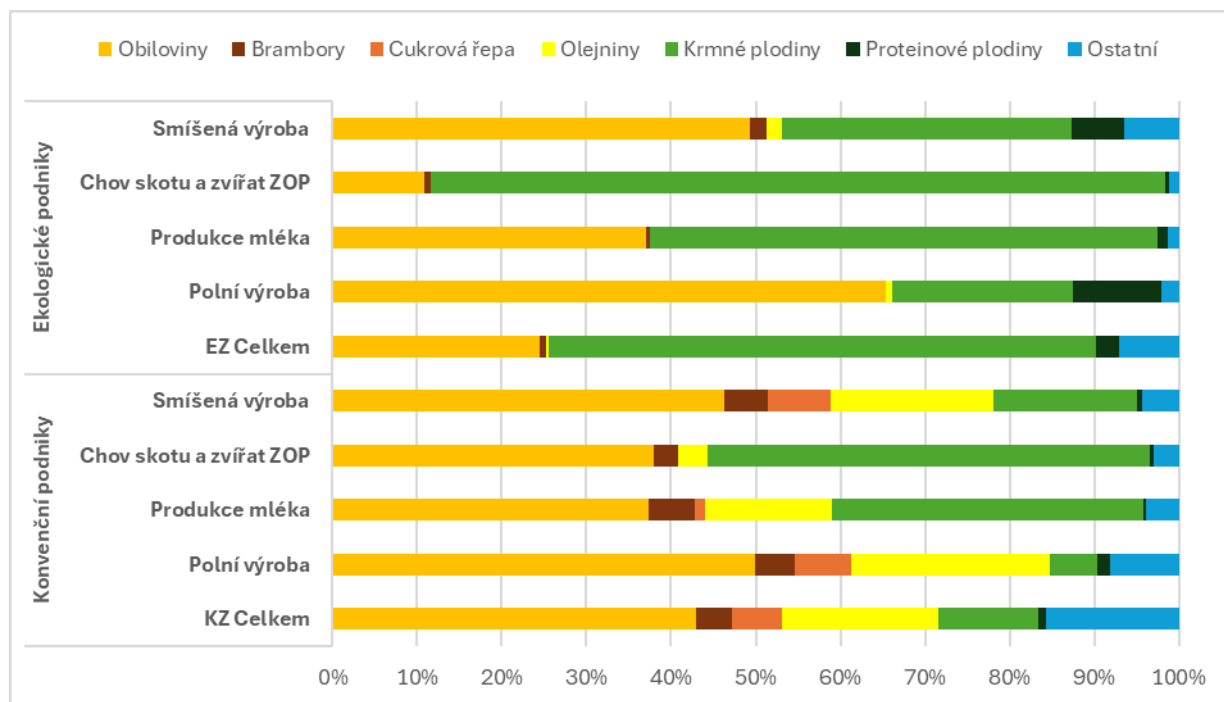
Rostlinná výroba

Jak již bylo zmíněno, nejrozšířenější specializací ekologických podniků u nás je chov skotu a zvířat ZOP, zatímco v konvenční produkci převažují podniky orientované na polní výrobu a smíšenou výrobu (ČSÚ 2025). Převažující výrobní zaměření přirozeně ovlivňuje i výsledné hodnoty za celý sektor režimu hospodaření. Podniky chovu skotu a zvířat ZOP představují dlouhodobě přibližně 70 % výběrového souboru FADN EZ. Podniky smíšené výroby tvoří v průměru zhruba 10 %, podniky producentů mléka pak okolo 8 %. Podniky polní výroby dosahují v průměru sledovaného období méně než 5% podílu podniků v souboru. Tyto podíly reflektují zastoupení výrobních specializací ekologických farem v ČR.

V grafu 2 jsou uvedeny charakteristiky složení produkce rostlinné výroby (RV) za vybrané specializace ekologického a konvenčního zemědělství v ČR v roce 2024. Podíly produkce jednotlivých komodit jsou v čase poměrně stálé. U ekologických podniků orientovaných na chov skotu a zvířat ZOP představuje produkce krmných plodin 87 % z celkové produkce rostlinné výroby. V podnicích produkce mléka pak 60 % a u podniků smíšené výroby 34 %. Vzhledem k dominantnímu zastoupení podniků s odchovem a výkrmem skotu a zvířat ZOP je 65 % rostlinné produkce tvořeno pěstováním krmných plodin (louky a pastviny, krmné plodiny na orné půdě). V praxi je však nutné připočítat i

produkci obilovin, případně luskovin a olejnin, které jsou také ve vysokém podílu využívány jako krmivo.

Graf 2: Složení produkce rostlinné výroby vybraných výrobních zaměření ekologických a konvenčních podniků v ČR v roce 2024 (%)

EZ - ekologické zemědělství, KZ - konvenční zemědělství

Zdroj: FADN CZ 2015-2024

Produkce rostlinné výroby se pro snadnou porovnatelnost obvykle uvádí ve vyjádření na hektar z. p. Celková produkce podniků pak zahrnuje i produkci živočišné výroby a ostatní produkci. Hodnota rostlinné produkce představuje u ekologických podniků 37–43 % z celkové produkce.

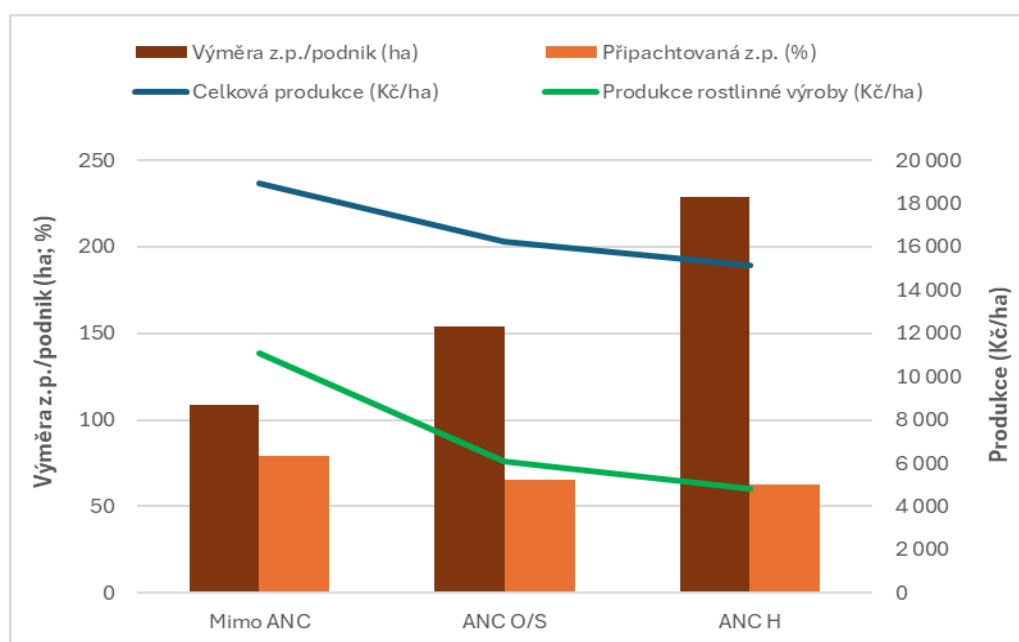
Hospodaření v přírodně znevýhodněných oblastech

Okolo 90 % ekologicky obhospodařovaných ploch se v ČR nachází v horských a méně příznivých oblastech (96 % luk a pastvin a téměř 70 % orné půdy). Současně se zhruba třetina ploch v EZ nachází v některém ze zvláště chráněných území (tzn. přibližně 45 % zemědělské půdy chráněných území ČR je v ekologickém režimu). V produkčních oblastech zůstává zastoupení EZ naopak na nízké úrovni (MZe 2025).

Obecně bývají farmy, které hospodaří v horských (ANC H) a jiných znevýhodněných oblastech (ANC O/S), v průměru méně intenzivní než farmy mimo oblasti ANC, s nižší intenzitou pracovní síly (méně pracovníků na farmu) a spotřebovávají méně vstupů (EC 2023). Tyto obecné trendy jsou konzistentní napříč různými typy farem. V rámci ekologického zemědělství jsou výnosy na hektar v oblastech mimo ANC v průměru 1,7krát vyšší než v oblastech ANC. Konvenční zemědělci, kteří hospodaří mimo ANC, dosahují 1,3krát vyšších výnosů než farmy v oblastech ANC (Redlichová a kol. 2021).

Podle dat FADN EZ obhospodařují ekologické farmy v horských oblastech (ANC H) dvojnásobnou výměru půdy než podniky mimo oblasti ANC (graf 3). Podniky ve specifických a ostatních oblastech (ANC O/S) pak využívají plochy o přibližně 40 % větší než podniky mimo ANC. Vzhledem k poměrně velkému rozptylu hodnot však rozdíl mezi ANC O/S a podniky mimo ANC není statisticky průkazný.

Graf 3: Rostlinná výroba v podnicích EZ v oblastech ANC 2024

z.p. - zemědělská půda

Zdroj: FADN CZ 2024

Současně se změnou oblasti hospodaření se mění také struktura pěstovaných kultur a plodin. Významně stoupá podíl ploch pro pěstování krmných plodin (tabulka 2), které zahrnují jak trvalé travní porosty, tak ornou půdu s produkcí krmných luskovin a olejnin. Především v horských oblastech je dominantní zastoupení pastevních porostů pro chov přežvýkavců. Podniky v oblastech ANC vykazují dvojnásobnou intenzitu chovu

přežvýkavců než podniky mimo ANC. Naproti tomu v oblastech mimo ANC jsou zastoupeny i podniky vinařů a ovocnářů.

Tabulka 2: Složení rostlinné produkce v podnicích EZ v oblastech ANC 2024

		Mimo ANC	ANC O/S	ANC H
Podíl na výměře z.p. (%)	Obiloviny	7,4	9,3	5,0
	Vinice	1,5	0,0	0,0
	Trvalé kultury	2,9	0,2	0,1
	Krmné plodiny	81,8	88,3	92,9
Chov	DJ přežvýkavců/ha	0,27	0,49	0,45
Podíl na produkci RV (%)	Obiloviny	17,4	30,1	20,9
	Víno a hrozny	31,6	0,0	0,0
	Ovoce	8,5	0,3	0,7
	Krmné plodiny	36,7	64,1	74,2

z.p. - zemědělská půda, RV - rostlinná výroba, DJ – dobytčí jednotka

Zdroj: FADN CZ 2024

Umístění ploch s ohledem na oblasti ANC se propisuje do hodnoty produkce RV. Podniky na lokalitách ANC O/S dosahují hodnot na úrovni 55 % produkce RV u podniků mimo ANC, v oblastech ANC H pak klesá průměrná hodnota na 44 % rostlinné produkce podniků mimo ANC. Ze statistického pohledu jsou hodnoty produkce RV v oblastech ANC H a ANC O/S poměrně kompaktní a srovnatelné. Výsledky podniků z oblastí mimo ANC vykazují velký rozptyl, který je způsoben započtením podniků vinařů, jejichž produkce RV je často desetinásobně vyšší než produkce podniků orientovaných na pastevní chov zvířat. Pěstování ovoce a vína, které představuje u podniků mimo ANC necelých 3,5 % ploch, tvoří 40 % hodnoty jejich produkce RV. S ohledem na velký rozptyl hodnot však není rozdíl mezi podniky v ANC a mimo ANC statisticky průkazný.

Pokud vyloučíme z analýzy ve všech sledovaných oblastech podniky specializované na vinařství a ovocnářství, vznikne statisticky průkazný rozdíl mezi produkcí RV u podniků v ANC H a ANC O/S, stejně jako mezi podniky v ANC H a podniky mimo ANC. Rozdíl mezi rostlinnou produkcí u podniků v ANC O/S a mimo ANC není s ohledem na velký rozptyl u farem mimo ANC statisticky průkazný.

Závěr

Hospodaření v ekologickém režimu přináší podnikům nižší hodnoty produkce než hospodaření v konvenčním systému, ale je nutné zdůraznit jeho vysoký přínos v oblastech, které nelze kvantifikovat ani relevantně finančně ohodnotit. Principy ekologického zemědělství významně přispívají k ochraně životního prostředí a krajiny, podporují přirozené půdní procesy, udržitelnost systému hospodaření a v neposlední řadě přispívají k rozvoji sociálních vazeb, a to nejen ve venkovských oblastech, ale i mezi venkovem a městskou populací.

Ekologické zemědělství má nedocenitelný přínos především pro horské oblasti, které jsou využívány k extenzivní pastvě. Podniky se musí vypořádávat nejen s přísnými principy ekologického zemědělství, ale často i omezeními, které vyplývají z jejich lokalizace v chráněných oblastech.

Přesto by bylo vhodné rozšířit ekologické plochy i do oblastí mimo ANC, především na ornou půdu. Diverzifikace a pěstování plodin na orné půdě na prodej by pomohly podnikům zvýšit nejen produkci rostlinné výroby, ale i celkovou produkci a rentabilitu ekologického hospodaření. Velký prostor zůstává jak v produkci typických polních plodin (obiloviny, luskoviny nebo olejnin pro lidskou spotřebu), tak především v sektoru produkce zeleniny nebo léčivých a kořeninových rostlin.

Seznam literatury

ČSÚ. Integrované šetření v zemědělství 2023. ČSÚ, 2025. Dostupné z: [Integrované šetření v zemědělství - analytické vyhodnocení - 2023 | Produkty](#) [citováno 2026-4-28]

EC. Areas with natural constraints. Overview and socio-economic and environmental features of farming in ANC areas based on FADN data. Analytical Brief N° 1, European Commission, DG Agriculture and Rural Development, 2023.

FADN EU. Organic farming. 2025. Dostupné z:

<https://agridata.ec.europa.eu/extensions/OrganicFarmsReport/OrganicFarmsReport.html> aktualizace 6.8.2025 [citováno 2026-4-28]

MZe. AKČNÍ PLÁN ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2021–2027. Ministerstvo zemědělství, Praha, 2021. ISBN 978-80-7434-615-6.

MZe. ROČENKA 2023: Ekologické zemědělství v České republice. Ministerstvo zemědělství, Praha, 2025. ISBN 978-80-7434-788-7.

REDLICOVÁ, Radka; CHMELÍKOVÁ, Gabriela; BLAŽKOVÁ, Ivana; SVOBODOVÁ, Eliška; VANDERPUJE, Inez Naaki: Organic food needs more land and direct energy to be produced compared to food from conventional farming: Empirical evidence from the Czech Republic. Agriculture, 2021, č. 11, s. 813.

<https://doi.org/10.3390/agriculture11090813>.

ÚZEI. Statistická šetření ekologického zemědělství: Základní statistické údaje (2024).
Ústav zemědělské ekonomiky a informací, TÚ 13/2025, Výstup č. 2, 2021.